

DOI: 10.32782/2786-9156.107.3.117-124
УДК 343.137.9

Навроцька В. В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ
(м. Львів, Україна)

e-mail: superviranavr@gmail.com.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3407-7984>

ПОТЕНЦІЙНА ШКОДА, ЯКА ПІДЛЯГАЄ ДОКАЗУВАННЮ У ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ¹

У статті констатовано, що одне з дискусійних питань проваджень щодо застосування примусових заходів медичного характеру стосується змісту потенційної шкоди, яку здатна заподіяти особа, щодо якої вирішується питання про застосування вказаних заходів. Обґрунтовано неможливість застосування примусових заходів медичного характеру стосовно особи із психічним розладом / психічним захворюванням, здатної заподіяти хай навіть істотну шкоду, зокрема й непоправну, проте діянням, щодо вчинення якого відсутня заборона в Кримінальному кодексі України. Доведено, що за наявності загрози заподіяння нею в майбутньому нехай і значної шкоди, але дією чи бездіяльністю, які не є суспільно небезпечним, зокрема й такими, що не тягнуть за собою застосування будь-якого з видів юридичної відповідальності, уповноважені на те особи вправі (а деякі навіть зобов'язані) ставити питання про примусове надання психіатричної допомоги, проте в порядку цивільного судочинства. Звернуто увагу на недбалість законодавчого підходу до формулювання про характер діяння, що ним здатен заподіяти шкоду хворий, стосовно якого вирішується питання щодо примусового надання психіатричної допомоги. Указано, що відповідна шкода може бути завдана не лише дією, але й бездіяльністю. З огляду на це запропоновано низку змін і доповнень як до чинного законодавства (а саме до назви ст. 505 та п. 5 ч. 1 ст. 505 Кримінального процесуального кодексу України, ч. 1 ст. 94 Кримінального кодексу України та ст. 14 Закону України «Про психіатричну допомогу»), так і до п. «б» ч. 2 ст. 3.6.3 проекту нового Кримінального кодексу України.

Ключові слова: примусові заходи медичного характеру, надання психіатричної допомоги у примусовому порядку, суспільна небезпечність, істотна шкода.

Постановка проблеми. Особливий характер проваджень щодо застосування примусових заходів медичного характеру визначає особливості предмету доказування в цих провадженнях. Це аж ніяк не означає, що тут немає нічого спільного із загальним предметом доказування. Навпаки, вони багато в чому збігаються. У разі застосування до душевнохворого примусових заходів медичного характеру органам, що ведуть кримінальний процес, слід усебічно перевірити докази, що підтверджують вчинення такою особою кримінального правопорушення чи іншого суспільно небезпечного діяння та дати правильну юридичну оцінку скоєному. Органи досудового розслідування та суд під час розслідування справ такої категорії мають бути переконані в доведеності вчиненого суспільно небезпечного діяння, з приводу якого було розпочате кримінальне провадження. Потрібно точно встановити, під ознаки якого забороненого КК України діяння підпадають дії / бездіяльність такої особи. Також слід дослідити обставини, пов'язані з місцем, часом і способом вчинення суспільно небезпечного діяння, що можуть виступати як обов'язкові чи кваліфіковані ознаки складу, передбаченого диспозицією відповідної статті Кримінального кодексу України (далі –

¹ Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди й думки належать лише автору та не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури (ЕАСЕА). Ні Європейський Союз, ні Європейське виконавче агентство з питань освіти та культури (ЕАСЕА) не можуть нести за них відповідальність.

КК України). Водночас є і особливий предмет доказування у таких провадженнях. На жаль, доводиться констатувати, що одна з обставин, яка має бути встановлена у вказаних провадженнях і згадана у п. 5 ст. 505 КПК України, сформульована нечітко, розмито, так, що це може викликати «різночитання» й суперечки, а отже, і проблеми під час правозастосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На перший погляд, питання про обставини, що підлягають доказуванню у провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру, начебто вже повністю досліджені. Окремим аспектам відповідних проблем було присвячено публікації А. Я. Берша, І. В. Жук, О. В. Клименко, М. М. Книги, В. П. Кушпіт, Т. О. Павлової, А. А. Павловської, М. І. Хавронюка, Л. С. Шаренко, С. С. Шума, А. М. Яценка та багатьох інших дослідників. Попри це, там є немало доволі дискусійних моментів. Одні з них стосуються, зокрема, характеру шкоди, яку психічно хворий, щодо якого вирішується питання про застосування вказаних заходів (а також хворий, стосовно якого вирішується питання про примусове надання психіатричної допомоги в порядку цивільного судочинства), імовірно, може заподіяти в майбутньому. Причому ці суперечності та явні неузгодженості трапляються як у текстах КК України та Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), Закону України «Про психіатричну допомогу», так і в проекті нового вітчизняного КК України. Таку ситуацію, звісно, не можна визнати прийнятною.

Формулювання цілей. Тому метою статті є аналіз відповідних положень щодо того, заподіяння якої шкоди згодом (уже після вчинення суспільно небезпечного діяння, що зумовило початок кримінального провадження) особою із психічним розладом / психічним захворюванням, є підставою застосування примусових заходів медичного характеру та розроблення на його основі рекомендацій щодо вдосконалення чинних нормативно-правових актів і вказаного проекту КК України.

Виклад основного матеріалу. У ст. 505 КПК України з-поміж обставини, які підлягають встановленню в кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру, згадано «*небезпечність особи внаслідок її психічного стану для самої себе та інших осіб* (тут та далі курсив авт. – В.Н.), а також можливість спричинення *іншої істотної шкоди такою особою*» (п. 6 ч. 1 ст. 505 КПК України).

Щодо коректності такого положення є кілька зауважень.

1. Передовсім, якщо буквально тлумачити назву ст. 505 КПК України «Обставини, що підлягають встановленню під час досудового розслідування щодо застосування примусових заходів медичного характеру», можна зробити висновок, що, начебто перелічені в п. 1–7 ч. 1 ст. 505 КПК України обставини, мають бути встановлені тільки на одній стадії процесу – під час досудового розслідування, а з'ясовувати та доводити їх на стадії судового розгляду уже ніби й не потрібно. Це ж, звісно, не так. А тому варто:

а) викласти назву ст. 505 КПК України таким чином:

«Обставини, що підлягають встановленню в кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру»,

б) викласти положення ч. 1 ст. 505 КПК України в такій редакції:

«У кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру встановлюються....» (далі – текст положень п. 1–2 та 6–7 ч. 1 ст. 505 цього Кодексу слід залишити без змін):

в) п. 3 ч. 1 ст. 505 КПК України сформулювати так:

«наявність у цієї особи розладу психічної діяльності в минулому, ступінь і характер розладу психічної діяльності чи психічної хвороби на час вчинення суспільно небезпечного діяння чи кримінального правопорушення або на час кримінального провадження»,

2) формулювання, вжите в п. 5 ч. 1 ст. 505 КПК: «*небезпечність особи... для самої себе та (! – В.Н.) інших осіб... можливість спричинення іншої істотної шкоди такою особою*» видається вкрай неконкретним. У будь-якому випадку воно все ж таки є кращим, аніж формулювання ч. 1 ст. 94 КК України, де сказано, що суд вправі застосувати примусові заходи медичного характеру з урахуванням ступеня небезпечності психічно хворого «*для себе або (! – В.Н.) інших осіб*».

У п. 5 ч. 1 ст. 505 КПК України, як, зрештою, і у ч. 1 ст. 94 КК України, йдеться про «*осіб*» без жодної конкретизації. Із цього можна зробити висновок, що маються на увазі «*особи*» обох видів: як фізичні, так і юридичні. Проте, з огляду на буквально тлумачення положень ч. 1 ст. 94 КК України, впливає, що там законодавець (на відміну від підходу, відображеного в п. 5 ч. 1 ст. 505 вітчизняного КПК), унеможливило заподіяння такою особою шкоди іншим суспільним благам. Чи, якщо точніше сказати, не вважає за потрібне враховувати заподіяння шкоди цим іншим благам як обставину під час прийняття рішення про застосування примусових заходів медичного характеру, адже об'єктами кримінально-правової охорони, крім прав і свобод людини, а також інтересів юридичної особи (як це фактично декларує законодавець у ч. 1 ст. 94 КК України) [1], на які може посягати психічно хворий, є, зокрема, і державна власність, громадська безпека, громадський порядок і моральність, національна безпека, службова діяльність, довкілля, конституційний устрій України, інтереси правосуддя, мир та безпека людства тощо. Це ж не повністю узгоджується із завданнями Кримінального кодексу (ч. 1 ст. 1 КК України) [1], де йдеться про захист не тільки особи, а й суспільства та держави.

Звертає увагу і правотворчий різнобій (проявляється це у використанні різних сполучників: єднального «*та*» у п. 5 ч. 1 ст. 505 КПК [1] України й протиставного «*або*» у ч. 1 ст. 94 КК України [2]) у підходах до осіб, яким психічно хворий може бути небезпечний: а) одночасно й собі, й іншим (у КПК України), б) чи тільки собі або ж тільки іншим (у КК України). Видається, що одночасне поєднання обох цих сполучників «*та/або*» у словосполученні «*небезпечність психічного хворого для себе та/або інших*» унеможливило б деякі можливі претензії окремих формалістів – і «кабінетних» учених, і правозастосувачів.

Крім того, не зрозуміло, яка ж то така «*істотна шкода*» може бути спричинена особою, щоб це стало підставою для застосування щодо неї примусових заходів медичного характеру? Нерідко використання законодавцем оцінних понять є абсолютно виправданим кроком і цілком логічним прийомом законодавчої техніки, без якого обійтися ніяк не можна [3, с. 74]. Але, як видається, не в цьому випадку, бо особа із психічним розладом / психічним захворюванням може заподіяти істотну шкоду не тільки діянням, щодо заборони вчинення якого є вказівка в КК України, але й, до прикладу, діянням, що є адміністративним, дисциплінарним правопорушенням, цивільно-правовим деліктом, порушенням трудового законодавства. До того ж така особа може завдати собі ж суттєві матеріальні збитки, значну, а іноді й непоправну, шкоду власному здоров'ю чи навіть життю (наприклад, вчинити самогубство). І це цілком може бути оцінено як «*істотна шкода*», водночас відповідні діяння не є тими, щодо вчинення якими міститься заборона в КК України. Існує лише два кримінальні правопорушення (чи інших суспільно-небезпечних діяння), вчинення яких повинно тягти за собою кримінальну відповідальність (чи застосування інших заходів кримінально-правового впливу) у разі завдання особою шкоди самій же собі. Це: 1) ухилення від військової служби шляхом самокалічення (ч. 1 ст. 409 КК України); 2) розголошення відомостей щодо особи, взятої під захист, особою, взятою під захист, якщо такі дії спричинили шкоду її здоров'ю (ч. 1 ст. 381 КК України). От лише тоді заподі-

яння шкоди самому собі є суспільно небезпечним. І тільки в такому разі загроза заподіяння цієї шкоди особою, стосовно якої вирішується питання щодо вжиття примусових заходів медичного характеру, може бути підставою для їх застосування.

Беззаперечним є те, що заходи кримінально-правового впливу (а примусові заходи медичного характеру є, безсумнівно, одними з них) можуть бути застосовані лише для вирішення кримінально-правових за своєю суттю суспільних відносин. Предмет правового регулювання ніхто не відміняв. Кримінальне право не може та не повинно регулювати: а) відносини іншої галузевої належності – цивільно-правові, конституційні, трудові, адміністративні, господарські тощо (бо це є призначенням інших галузей права), б) відносини, для улагодження яких придумано інші соціальні «запобіжники» та регулятори – релігія, мораль, норми корпоративної етики тощо. А отже, і в кримінальному процесуальному праві не може йтися про процедуру застосування якихось інших норм матеріального права, крім кримінального.

Примусові заходи медичного характеру слід застосовувати *не до будь-яких* осіб із психічним розладом / психічним захворюванням, котрі вчинили кримінальне правопорушення чи інше суспільно небезпечне діяння та які потенційно здатні завдати будь-яку істотну шкоду, а лише до тих із них, хто є *суспільно-небезпечним*, до тих, хто спроможний вчинити не будь-яке, а саме заборонене КК України діяння. Така позиція (що вказані заходи мають вживатися щодо психічно хворих, котрі вчинили суспільно-небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК України, з метою запобігання вчиненню ними саме суспільно-небезпечних діянь та, звісно, лікування цього хворого, охорони прав й законних інтересів його самого та інших осіб) у юридичній літературі є загальновизнаною [5, с. 873; 6, с. 93; 7, с. 276; 8; 9, с. 116–117; 10, с. 114]. У протилежному випадку (якщо існує ризик того, що особа із психічним розладом може вчинити якесь інше, крім забороненого КК України, протиправне діяння чи здатна заподіяти істотну шкоду шляхом вчинення діяння, що формально не заборонене правовими нормами) застосування примусових заходів медичного характеру з метою попередження (присікання, унеможливлення) таких діянь повинно бути виключене.

Це водночас аж ніяк не означає, що за наявності таких ризиків не повинно бути жодної правової реакції. У Законі України «Про психіатричну допомогу» [4], сказано, що за наявності подібних загроз заподіяння шкоди правоохоронюваним благам (коли особа «вчиняє чи виявляє реальні наміри вчинити дії (! – В.Н.), що становлять безпосередню небезпеку для неї чи оточуючих» – ст. 14 вказаного Закону) слід залучати механізм цивільно-правового регулювання. Такій особі може бути примусово надано психіатричну допомогу, але не під час кримінального судочинства, а в порядку окремого провадження «цивільним» судом. Про це ж, по суті, йдеться і у вітчизняному Цивільному процесуальному кодексі (п. 9 ч. 2 ст. 293, ст. 339–342 ЦПК України) [11].

З огляду на вищезазначене, варто:

а) викласти положення п. 5 ч. 1 ст. 505 КПК України (де йдеться про одну з обставин, що мають бути встановлені під час кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру) так:

«5) суспільна небезпечність особи»;

б) викласти ч. 1 ст. 94 КК України в такій редакції:

«1. Залежно від характеру та тяжкості захворювання, тяжкості вчиненого діяння, із урахування ступеня суспільної небезпечності психічно хворого, суд може застосувати такі примусові заходи медичного характеру...» (далі – за текстом).

Крім того, слід звернути увагу на те, що висновок про небезпеку психічно хворого для себе та/або оточуючих, про можливість заподіяння ним шкоди іншим об'єктам

правової охорони можна робити не тільки в разі вчинення ним певних дій (чи декларування намірів щодо їх вчинення), але й у разі повної пасивності та бездіяльності хворого. З огляду на це у ст. 14 Закону України «Про психіатричну допомогу» одну з підстав для госпіталізації особи до закладу з надання психіатричної допомоги в примусовому порядку варто сформулювати з урахуванням наведених міркувань.

Указаний недолік – відсутність конкретизації того, що підставою застосування в кримінальному судочинстві примусової психіатричної допомоги є потенційна можливість заподіяння шкоди діянням, забороненим у Кримінальному кодексі – міститься й у проекті нового КК України (термін «примусова психіатрична допомога» розробниками нового проекту КК України використовується на позначення того, що в чинних КК та КПК України іменується «примусовими заходами медичного характеру» – В.Н.). Зокрема, там сказано, що під час визначення особі виду примусової психіатричної допомоги (одночасно з іншими обставинами) суд має враховувати «вірогідність вчинення нею нового *протиправного діяння*» (п. «б» ч. 2 ст. 363 проекту) [12]. Указівка на те, що під час вибору виду таких заходів має прогнозуватися вчинення, по суті, будь-якого протиправного діяння, є надмірно широкою, бо, до прикладу, особа може перейти дорогу в неналежному місці чи на заборонний сигнал світлофора (тобто вчинити адміністративний проступок) або ж, припустімо, не виконати умови договору перевезення, проїхавшись «зайцем» у громадському транспорті (вчинивши таким чином цивільно-правовий делікт). В обох наведених випадках вона вчиняє протиправне діяння. Але навряд чи це може бути підставою для застосування примусових заходів медичного характеру. Їх застосування можливе, як уже було доведено, лише для попередження / унеможливлення кримінально-протиправних діянь. А тому положення п. «б» ч. 2 ст. 3.6.3 вказаного проекту КК України раджу викласти таким чином:

«Під час визначення виду примусових заходів психіатричного характеру особі, яка вчинила кримінальне правопорушення чи інше суспільно небезпечне діяння, суд, окрім відомостей, зазначених у частині 2 статті 3.6.1 цього Кодексу, враховує її психічний стан та ймовірність вчинення нею нового кримінально-протиправного діяння».

Висновки. Вищенаведене дало підстави для таких тверджень:

1) перелічені в п. 1–7 ч. 1 ст. 505 КПК України обставини мають бути встановлені не тільки під час досудового розслідування, а й на стадії судового розгляду (тобто загалом під час кримінального провадження);

2) невинуватим є правотворчий різнобіч у підходах до осіб, яким психічно хворий може заподіяти шкоду, що проявляється у використанні різнорідних сполучників: єднального («та») в п. 5 ч. 1 ст. 505 КПК України й протиставного («або») в ч. 1 ст. 94 КК України;

3) одночасне поєднання сполучників «та / або» як у КК України, так і в КПК України у словосполученні «небезпечність психічного хворого для себе та / або інших»: а) врахувало всі б можливі ситуації (коли такий хворий може бути небезпечним тільки для себе чи лише для інших осіб або ж одразу і для себе, і для інших) та б) призвело б до уникнення непотрібних дискусій щодо того, який закон (КК та КПК України) підлягає застосуванню за наявності таких розбіжностей;

4) заслуговує критики доцільність використання законодавцем оцінного поняття «істотна шкода» на позначення характеру потенційної шкоди, яку особа, стосовно якої вирішується питання щодо застосування примусових заходів медичного характеру, ймовірно зможе заподіяти в майбутньому, як обставини, що підлягає доказуванню в провадженні аналізованої категорії;

5) особа із психічним розладом / психічним захворюванням може заподіяти істотну шкоду не тільки діянням, щодо заборони вчинення якого міститься вказівка

у КК України, але й діянням іншої галузевої належності. Крім того, така особа здатна завдати самій собі значні матеріальні збитки, суттєву, а іноді й непоправну шкоду власному здоров'ю чи навіть життю. Це теж може бути оцінено як «істотна шкода», водночас відповідні діяння загалом не є такими, щодо вчинення яких міститься заборона у КК України (за винятком діянь, передбачених ч. 1 ст. 409 та ч. 1 ст. 381 цього Кодексу). У кримінальному судочинстві за наявності таких загроз не повинно бути прийняте рішення про застосування примусових заходів медичного характеру, водночас у порядку цивільного судочинства, навпаки, може бути (а відповідними особами – повинно бути) поставлене питання про примусове надання особі психіатричної допомоги;

б) висновок про небезпечність (у тому числі й про суспільну небезпечність) особи із психічним розладом / психічним захворюванням можливий також і в разі її повної бездіяльності й пасивності. Це ж, зі свого боку, потребує коректування положення Закону України «Про психіатричну допомогу», у якому йдеться про підстави госпіталізації до психіатричного закладу в примусовому порядку.

Вказані вище зауваження й міркування дали підстави для пропозицій по внесенню відповідних змін і доповнень до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України, Закону України «Про судову експертизу» та проєкту нового Кримінального кодексу України.

Перспективою подальших наукових досліджень є продовження аналізу інших проблемних питань, що виникають під час застосування примусових заходів медичного характеру, є дискусійними в юридичній літературі й такими, що неоднозначно вирішуються практиками.

Використані джерела:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 26.07.2024).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 26.07.2024).
3. Навроцька В. В., Рибалко В. О. Проблеми, що виникають на практиці укладення угод у кримінальному судочинстві. *Митна справа*. 2015. № 3 (99). С. 72-76.
4. Про психіатричну допомогу : Закон України від 22 лютого 2000 р. № 1489-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text> (дата звернення: 26.07.2024).
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / відп. ред. С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, Ю. В. Захарченко. Харків : Одісей, 2013. 1104 с.
6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 9-те вид., переробл. та попов. Київ : Юридична думка, 2012. 1316 с.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 11-те вид., переробл. та попов. Київ : ВД «Дакор», 2019. 1384 с.
8. Попов С. ВС розповів про предмет доказування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/203778-vs-rozpoviv-pro-predmet-dokazuvannya-u-kriminalnomu-provadhennishodo-zastosuvannya-primusovikh-zakhodiv-medi-chnogo-kharakteru> (дата звернення: 26.07.2024).
9. Лукашкіна Т. В. Предмет доказування у провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 травня 2018 р.) У 2 т. Т. 2. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 315–319.
10. Навроцька В. В. Особливі порядки кримінального провадження : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 169 с.
11. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 26.07.2024).

12. Текст проєкту нового Кримінального кодексу України (станом на 02.07.2024). URL: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code> (дата звернення: 26.07.2024).

References:

1. Kryminalnyy kodeks Ukrayiny: Zakon Ukrayiny vid 5 kvitnya 2001 r. № 2341-III (2001). N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian].
2. Kryminalnyy protsesualnyy kodeks Ukrayiny: Zakon Ukrayiny vid 13 kvitnya 2012 r. № 4651-VI (2012). N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukrainian].
3. Navrotska, V.V., Rybalko, V.O. (2015). Problemy, shcho vynykayut na praktytsi ukladennya uhod u kryminalnomu sudochynstvi. *Mytna sprava – Customs business*, 3 (99), 72–76 [in Ukrainian].
4. Pro psykhiatrychnu dopomohu: Zakon Ukrayiny vid 22 lyutoho 2000 r. № 1489-III (2000). N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text> [in Ukrainian].
5. Kryminalnyy protsesualnyy kodeks Ukrayiny: Naukovo-praktychnyy komentar (2013). S.V. Kivalov, S.M. Mishchenko, Yu.V. Zakharchenko (Eds). Kharkiv: Odisey [in Ukrainian].
6. Naukovo-praktychnyy komentar Kryminalnoho kodeksu (2012). M.I. Melnyk, M.I. Khavronyuk. Kyiv: Yurydychna dumka [in Ukrainian].
7. Naukovo-praktychnyy komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrayiny (2019). M.I. Melnyk, M.I. Khavronyuk. Kyiv: VD “Dakor” [in Ukrainian].
8. Popov, S. (N. d.) VS rozpoviv pro predmet dokazuvannya u kryminalnomu provadzhenni shchodo zastosuvannya prymusovykh zakhodiv medychnoho kharakteru. N. p. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/203778-vs-rozpoviv-pro-predmet-dokazuvannya-u-kryminalnomu-provadzhenni-schodo-zastosuvannya-pri-musovykh-zakhodiv-medychnoho-kharakteru> [in Ukrainian].
9. Lukashkina, T.V. (2018). Predmet dokazuvannya u provadzhenni shchodo zastosuvannya prymusovykh zakhodiv medychnoho kharakteru. *Pravovi ta instytutsiyni mekhanizmy zabezpechennya rozvytku Ukrayiny v umovakh yevropeyskoyi intehtratsiyi: materialy Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi (m. Odesa, 18 travnia 2018 r.) U 2 t. T. 2. – Legal and institutional mechanisms for ensuring the development of Ukraine in the conditions of European integration: materials of the International scientific and practical conference (Odesa, May 18, 2018), Vol. 1–2; Vol. 2), 315–319. Odesa: Vydavnychiy dim “Helvetyka” [in Ukrainian].*
10. Navrotska, V.V. (2021). Osoblyvi poryadky kryminalnoho provadzhennya. Lviv: Lvivskyy derzhavnyy universytet vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].
11. Tsyvilnyy protsesualnyy kodeks Ukrayiny: Zakon Ukrayiny vid 18 bereznya 2004 r. № 1618-IV (2004). N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> [in Ukrainian].
12. Текст проєкту нового Кримінального кодексу України (станом на 02.07.2024) (2024). N. p. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 31.07.2024

Navrotska V., Candidate of Law, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Criminal-Law Disciplines Lviv State University of Internal Affairs (Lviv, Ukraine)

POTENTIAL DAMAGE SUBJECT TO PROOF IN PROCEEDINGS REGARDING THE APPLICATION OF FORCED MEASURES OF A MEDICAL NATURE

It was established that one of the debatable issues of the proceedings regarding the application of coercive measures of a medical nature concerns the nature of the potential harm that the person, in relation to whom the issue of application of the specified measures is being decided, is capable of causing. The impossibility of applying coercive measures of a medical nature to a person with a mental disorder/mental illness, who is capable of causing significant (in particular, irreparable) harm, but with an act that is not prohibited by the Criminal Code of Ukraine, is substantiated. It has been proven that in the presence of a threat of causing it in the future, even significant damage, but by action or inaction that is not socially dangerous (in particular, such that does not entail the application of any type of legal responsibility), the authorized persons have the right (and some are even obliged) to raise the issue

of compulsory provision of psychiatric care, however, in the manner of civil proceedings. Attention is drawn to the carelessness of the legislative approach to the formulation of the nature of the act, which is capable of harming the patient, in relation to which the issue of compulsory provision of psychiatric care is being decided. It is indicated that the relevant damage can be caused not only by action, but also by inaction. In view of this, a number of changes and additions to the current legislation are proposed (namely, to the title of Article 505 and Clause 5 of Part 1 of Article 505 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, to Part 1 of Article 94 of the Criminal Code of Ukraine and Article 14 of the Law of Ukraine "On psychiatric care"), as well as to p.b. part 2 of article 3.6.3 of the draft of the new Criminal Code of Ukraine.

Keywords: coercive measures of a medical nature, compulsory provision of psychiatric care, public danger, significant harm.